

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Dzīvnieku labturību apliecināšanos marķējums"

(2007/C 161/17)

Eiropas Savienības Padomes prezidentvalsts Vācija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2006. gada 28. novembra vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu "Dzīvnieku labturību apliecināšanos marķējums".

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētajai nodaļai uzdeva sagatavot Komitejas atzinumu par minēto tematu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2007. gada 14. un 15. martā (15. martā sēdē) iecēla **Leif E. Nielsen** kgu par galveno ziņotāju un ar 92 balsīm par, 6 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 ES palielinās interese par tādu ražošanas un audzēšanas metožu veicināšanu, kas lielākā mērā nekā līdz šim atbilst dzīvnieku labturības principiem. Tādēļ tiek ierosināts papildus spēkā esošajām obligāti pildāmajām minimālajām prasībām attiecībā uz dzīvnieku labturību ieviest noteikumus par brīvprātīgu marķēšanu, kas var izpausties gan kā parasts komerciāls, gan kā tāds marķējums, kurā īpaši uzsvērta kvalitāte, piemēram, dažādas kvalitātes programmas ("quality schemes"). Tādējādi tiks atbalstīta tirgus konjunktūra, un bez vajadzības netiks noslogota ne ES politiskā sistēma, ne par pārbaužu veikšanu atbildīgās valsts iestādes. Kvalitātes marķējumi ir pārtikas nozarē pastāvošās konkurences būtisks aspekts, un bieži tie norāda uz dažādu dzīvnieku labturības pasākumu izpildi tādā apmērā, kas pārsniedz obligātajos minimālajos standartos noteiktās prasības. Patērētājiem tomēr ir grūti gūt pārskatu par marķējuma motivāciju un noteikumu saturu, un ar dzīvnieku labturību saistītiem aspektiem ne vienmēr ir pietiekams zinātnisks pamatojums.

1.2 Šāda tirgus principiem atbilstoša sistēma, kuras pamatā ir dzīvnieku labturības objektīvi kritēriji, būs elastīgāka, efektīvāka un vairāk uz nākotni orientēta nekā politiskā procesā noteikti kritēriji, un tādēļ tā būs labāk piemērota turpmākajai ražošanai un tirdzniecībai, kam būs raksturīgas lielākas ražošanas apstākļu atšķirības ES paplašināšanas, tālākas ražošanas specializācijas un diversifikācijas, kā arī mazumtirdzniecības un produktu izstrādes un marķēšanas jomā strādājošu partnerību strukturālo pārmaiņu rezultātā.

1.3 Svarīgi ir veicināt ražošanas un audzēšanas metodes, kas vairāk orientētas uz dzīvnieku labturību, to darot gan tieši ar apmācības un jaunu zinātnisku atziņu izplatīšanas starpniecību, gan arī sniedzot tirgum tādus signālus, kas jau pēc savas būtības būs svarīgs stimuls noteikt virkni prioritāšu izglītības, ieguldījumu u.c. jomās. Tādējādi ar marķēšanas sistēmas palīdzību iespējams panākt vajadzīgo "aptverošo" sinerģiju un resursu racionālāku izmantojumu. Mājlopu audzētājiem vajadzīga stabilitāte, bet pašlaik viņi ir atkarīgi no apgādes ķēdēs notiekošām vairāk vai mazāk pamatotām izmaiņām, kas ietekmē ražotāju veikto plānošanu un ieguldījumu stratēģiju.

1.4 Tādēļ būtu jāievieš brīvprātīgas marķēšanas sistēma, kas apliecina minimālās prasības pārsniedzošu dzīvnieku labturību, piedāvājot minēto sistēmu ieinteresētajām ražotāju, tirgotāju un rūpnieku aprindām, lai privātos uzņēmumos izmantotajai marķēšanas kārtībai būtu iespējams piemērot standartus, kam ir zinātnisks un praktisks pamatojums, un pielāgot to atbilstīgi jauniem zinātniskajiem datiem. Konkrēti tas varētu izpausties kā piedāvājums ieviest kādu logo apvienojumā ar krāsu marķējumu vai punktu sistēmu, ko iespējams piemērot komerciālajam marķējumam un kurš ir objektīvas pamats tirgdarbībai, kas ietver privātu un neatkarīgu uzraudzību. Minēto sistēmu principā varētu izmantot attiecībā uz visām lauksaimniecības dzīvnieku sugām un visiem dzīvnieku izcelsmes produktiem. Atbilstīgi PTO noteikumiem minēto sistēmu varētu attiecināt arī uz importētiem produktiem.

1.5 Tradicionālais iestāžu noteiktais regulējums tomēr būtu joprojām jā saglabā, lai noteiktu obligātās prasības ES, kā arī attiecībā uz olu un ekoloģisko produktu marķēšanu. Šāds regulēšanas veids tomēr ir politiski un administratīvi apgrūtināošs un tādēļ ne tik piemērots tādu ražošanas un audzēšanas metožu sekmēšanai, kas ir vairāk orientētas uz dzīvnieku labturību. Turklāt ražotāji, rūpnieki un tirgotāji šādu sistēmu uzskatītu par neelastīgu un birokrātisku un tādu, kuras trūkumus nekompensē būtiskas priekšrocības patērētājiem.

1.6 Ierosinātajai sistēmai ir būtiskas līdzības ar ekomarķējuma sistēmām, tostarp — ES kopējo ekomarķējumu. Šādu ekomarķējumu izmantošanas pamatā ir vienādu principu piemērošana ļoti dažādu produktu ražošanā un izmantošanā, lai radītu lielāku sinerģiju un marķējuma plašu atpazīstamību. Tomēr ir dabiski, ka pārtikas nozares dalībnieki savstarpējās konkurences dēļ par prioritāru uzskatīs viņu pašu kvalitātes marķējumu, tādēļ ekomarķējuma modeli nav iespējams tiešā veidā pārņemt dzīvnieku labturību apliecināšanā marķējuma jomā, un dzīvnieku labturības marķējuma pamatā noteikti jābūt īpašiem pētījumiem, kā arī nozares pārstāvju kopīgi veiktam dzīvnieku labturības rādītāju izvērtējumam.

1.7 ES veiktiem pētījumiem par dzīvnieku labturību ir izšķirīga nozīme, lai zinātniski pamatotā un objektīvā veidā turpmāk būtu iespējams ieviest dzīvnieku labturību lauksaimniecības ķēdē un tai sekojošā ražošanas un tirdzniecības posmā. Tomēr ir svarīgi pēc iespējas ātrāk definēt marķēšanas sistēmas elementus, lai būtu iespējams pētījumu rezultātus un standartizētus indikatorus, kas ir objektīvi, izvērtējami un atkārtoti izmantojami, pakāpeniski to iegūšanas secībā pārveidot par praktiskām stratēģijām un izmantot marķēšanas sistēmā, un lai aprindas, kuru intereses šī sistēma skar, to iepazītu.

1.8 Jebkurā gadījumā ir vajadzīga plaša patērētāju un mazumtirgotāju u.c. informēšanas kampaņa, tostarp arī par ES obligātajiem minimālajiem standartiem. Vienlaikus būtu jāapsver ES atbalstītas tīmekļa vietnes un datu bāzes izveidošana, lai panāktu labāku pārredzamību un lielāku atklātumu tajos gadījumos, kad kopējās pamatnostādnēs prasīts publiskot minēto standartu saturu. Lai nodrošinātu to, ka uzņēmumi labāk pilda savus solījumus, būtu jāizvērtē, vai jāpastiprina neatbilstīgas un maldinošas reklāmas aizliegums un kontrole.

2. Pamatojums.

2.1 Saskaņā ar Eiropas Savienības Padomes prezidentvalsts Vācijas lūgumu šā atzinuma mērķis ir raksturot dzīvnieku labturības marķējuma iespējamās sistēmas un to struktūru, lai sekmētu tādu ražošanas un audzēšanas metožu attīstību, kas lielākā mērā atbilst dzīvnieku labturības principiem. Tas jāskata kopsakarībā ar ES arvien pieaugošo interesi par dzīvnieku labturību, kas līdzīgi citiem ētiska rakstura apsvērumiem kļūst par aizvien svarīgāku Eiropas sociālā modeļa sastāvdaļu. Saskaņā ar Eurobarometra pētījumu rezultātiem patērētāji sagaida, ka dzīvnieku izcelsmes pārtikas produkti ir ražoti, izmantojot sistēmas, kurās tiek ievērots ES regulējums — jo īpaši attiecībā uz dzīvnieku labturību, un ka pastāv objektīvas un uzticamas iespējas izvēlēties pārtikas produktus, kas ražoti, pievēršot īpašu uzmanību dzīvnieku labturībai⁽¹⁾. Turklāt vairākos aspektos pastāv sakarība starp lauksaimniecības dzīvnieku labturību, no vienas puses, un to veselību, kā arī tādu slimību rašanos, ar kurām var inficēties cilvēki, no otras puses.

(1) Saskaņā ar pētījumu "Attitudes of consumers towards the welfare of farmed animals" ("Patērētāju attieksme pret lauksaimniecības dzīvnieku labturību"), *Special Eurobarometer*, 2005. gada jūnijs, 43 % ES dzīvojošo patērētāju, pērkot gaļu, ņem vērā ar dzīvnieku labturību saistītus aspektus, un 74 % aptaujāto uzskata, ka viņu izdarītā izvēle ietekmē dzīvnieku labturību. Tomēr virkne zinātnisku pētījumu liecina, ka patērētājus ietekmējoši psiholoģiski un emocionāli faktori, kas izpaužas kā apēšana pie ētiskām un morālām vērtībām un kā veids, kādā mazumtirgotājs produktu pasniedz, un arī kā marķējums, ir ārkārtīgi sarežģīti. Piemēram, pastāv atšķirība starp uzskatiem un rīcību, un politiski pareizi uzskati par ētisku marķējumu ne vienmēr izpaužas kā tādu produktu pirkšana, kas ir ražoti, pievēršot sevišķu uzmanību ētiskiem apsvērumiem, bet gan izvēli vairāk ietekmē cena, pieejamība, produkta veselīgums un garša. Tomēr plašu lejonansi sabiedrībā gūst plašsaziņas līdzekļos apspriesti gadījumi, kad lauksaimniecības vai izmēģinājumu dzīvniekus tur neadekvātos apstākļos.

2.2 Kā var secināt no lielākās daļas pētījumu, patērētāji dzīvnieku labturību uzskata par preces kvalitātes būtisku parametru. Šis uzskats dažās dalībvalstīs tomēr var būt mazāk izteikts. Dzīvnieku labklājību vai dzīves kvalitāti var definēt kā visu to labo un slikto pārdzīvojumu summu, kas dzīvniekam bijuši viņa dzīves laikā. Sāpes, slimību, uz konfliktiem vērstu uzvedību, nenormālu uzvedību vai hronisku stresu principā var uzskatīt par negatīviem pārdzīvojumiem, turpretī mieru, miegu, barību, rūpes par pēcnācējiem un ādas kopšanu var uzskatīt par pozitīviem dzīvnieka pārdzīvojumiem. Tomēr nepastāv vispārēji atzīta un nepārprotama dzīvnieku labklājības definīcija.

2.3 Pamatojoties cita starpā uz Eiropas Padomes ieteikumiem, ES ir pieņemta virkne dzīvnieku labturības minimālo standartu, kas ir klasisks iestāžu noteikts regulējums. Daudzi no minimālajiem standartiem tuvākajos gados būs jāpārskata, lai panāktu to atbilstību agrāk pieņemtajiem lēmumiem. Turklāt ir ieviesti īpaši noteikumi par ekoloģisku produktu brīvprātīgu marķēšanu un olu obligātu marķēšanu, tirgvedībā norādot to ražošanas metodes, kā arī daži mazāk nozīmīgi noteikumi par mājputnu un liellopu gaļas tirgvedību.

2.4 Pārtikas ražošanas nozarē un mazumtirdzniecībā pieaug uzņēmumu koncentrācija un konkurence, un tiek izmantots arvien vairāk kvalitātes zīmju, kas apliecina, ka uzņēmums pievērš īpašu uzmanību dažādiem kvalitātes kritērijiem, tostarp — vairāk vai mazāk — arī dzīvnieku labturībai. Tajā pašā laikā ražotāju organizācijas un kooperatīvi ir ieviesuši virkni reģionālu kvalitātes zīmju, kas bieži apliecina dzīvnieku labturības un vides aizsardzības principu ievērošanu. Saistībā ar dažiem no minētajiem marķējumiem iespējams izmantot ES ieviesto ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un konkrētos reģionos tradicionālu pārtikas produktu aizsardzības sistēmu⁽²⁾.

2.5 Pastāv lielas atšķirības starp dažādām valstīm. Piemēram, Lielbritānijas tirgū dominē tirgotāju ieviesti kvalitātes marķējumi, bet Francijā un Itālijā ir daudz reģionālu kvalitātes zīmju. Nīderlandē produktus saskaņā ar tradīciju marķē galvenokārt ar pārstrādes rūpniecības ieviestām kvalitātes zīmēm, bet palielinās arī mazumtirgotāju un ražotāju organizāciju izstrādāto marķējumu skaits. Zviedrijā dominē ražotāju ieviests marķējums, un, līdzīgi kā vairākās citās valstīs, šādas tendences iemesls ir tradicionālais uzskats, ka vietējie produkti ir kvalitatīvāki un ka to ražošanā arī vairāk uzmanības pievērsts dzīvnieku labturībai.

(2) Padomes Regula (EK) Nr. 509/2006 (2006. gada 20. marts) par lauksaimniecības produktiem un pārtikas produktiem kā garantētām tradicionālām īpatnībām, kā arī Padomes Regula (EK) Nr. 510/2006 (2006. gada 20. marts) par lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un cilmes vietu nosaukumu aizsardzību, OV L 93, 31.03.2006.

2.6 Pamatojoties uz pieredzi, kas gūta saistībā ar brīvprātīgām marķēšanas programmām, Komisija ir paredzējusi sekmēt precīzi definētu, objektīvu un izmērāmu dzīvnieku labturības rādītāju iekļaušanu pašlaik spēkā esošos un turpmākos Kopienas tiesību aktos, tādējādi radot pamatu tiesību aktiem attiecībā uz tādu ražošanas sistēmu apstiprināšanu, kurās piemēro par spēkā esošajā regulējumā noteiktajām minimālajām normām augstākus labturības standartus⁽³⁾. Komisija norāda, ka tas panākams, ieviešot piemērojamo labturības normu klasifikāciju, lai sekmētu tādu ražošanas un audzēšanas paņēmieni attīstību, ar kuriem tiek pievērsta lielāka uzmanība dzīvnieku labturībai, un lai minētās normas būtu vieglāk piemērot ES un starptautiskā mērogā; Komisija arī apsvērs, kādas ir iespējas ieviest šādi klasifikācijai atbilstīgu ES marķējumu.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1 Tā kā EESK pārstāv pilsonisko sabiedrību, ir dabiski, ka Komiteja piedalās attiecīgās marķēšanas kārtības izstrādē un uzņemas daļu atbildības par tās ieviešanu; šī kārtība izpaužas kā kopīga ES mēroga sistēma, ar kuras palīdzību iespējams sekmēt iekšējā tirgus un tirdzniecības ar trešām valstīm ilgtspējīgu attīstību. Dzīvnieku labturība ir daļa no Eiropas kultūras mantojuma un, tāpat kā uzņēmumu sociālā atbildība, vides aizsardzība un ekoloģija, tā ir pieskaitāma ES ētiskajām vērtībām, kas zināmā mērā ir iekļautas ES tiesību aktos. Turklāt labturības un ekoloģijas aspekti savstarpēji nav stingri nodalāmi, jo ilgtspējīgas lauksaimnieciskās ražošanas sistēmas pamatā ir vides aizsardzība un dzīvnieku labturība.

3.2 Tādēļ EESK atzinīgi vērtē Komisijas nodomu atbilstīgi objektivitātes un ilgtspējības principiem⁽⁴⁾ sekmēt dzīvnieku labturību ES un uzskata, ka ir lietderīgi izveidot kopīgu marķēšanas sistēmu, lai sekmētu tādas ražošanas un audzēšanas paņēmienus, kuros vairāk uzmanības pievērsts dzīvnieku labturībai. Primārais mērķis ir gādāt par to, lai tirgus virzītājspēki darbotos saskaņā ar objektīvu pamatojumu un "pareizajā virzienā". Tajā pašā laikā ir svarīgi, lai ar izglītošanas palīdzību, kā arī ieviešot praksē jaunākās zinātnes atziņas tiktu veicinātas ražošanas un audzēšanas metodes, kurās vairāk uzmanības pievērsts dzīvnieku labturībai. Protams, ka tirgus reakcija būs atskaites punkts, nosakot virkni prioritāšu tādās jomās kā pētniecība, lauksaimnieku, konsultantu un veterinārārstu izglītošana, kā arī turpmākās investīcijas ražošanas sistēmā. Tādējādi marķēšanas

⁽³⁾ Sk. Komisijas paziņojumu par Kopienas rīcības plānu dzīvnieku aizsardzībai un labturībai (COM(2006) 13; 23. 01. 2006.), kurā paziņots par iniciatīvām PTO līmenī, 2009. gadā sniedzamu ziņojumu par vistas gaļas un gaļas produktu obligātu marķēšanu, 2009. gadā sniedzamu ziņojumu par izmērāmu rādītāju turpmāku piemērošanu, un jāņem vērā arī tas, ka, iespējams, tiks noteikts ES kvalitātes standarts produktiem, kas ražoti tādās sistēmās, kas atbilst augstām dzīvnieku labturības prasībām, un izveidota īpaša tehniska un finanšu sistēma, lai sekmētu augstākus dzīvnieku labturības standartus ES un ārpus tās robežām.

⁽⁴⁾ Sk. EESK 2006. gada 26. oktobra atzinumu par tematu "Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Kopienas rīcības plānu dzīvnieku aizsardzībai un labturībai 2006. — 2010. gadā" (CESE 1356/2006), kā arī EESK 2005. gada 3. februāra atzinumu par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko nosaka obligātos noteikumus gaļas ieguvei audzētu cāļu aizsardzībai" (par Komisijas priekšlikumu COM(2005) 221; CESE 1246/2005; OV C 28, 03. 02. 2006.).

sistēma var būt viens no faktoriem, kas palīdz radīt sinerģiju un nodrošināt resursu racionālu izmantošanu, jo īpaši saistībā ar ražotāju plānošanu un ieguldījumu stratēģiju.

3.3 Jebkurā gadījumā tas ir ilgstošs process, kam noteikti jānorisinās vienā ātrumā ar objektīvu, izmērāmu un atkārtojamu labturības rādītāju izstrādi, kā arī ar dažādu ražošanas sistēmu novērtēšanu. Svarīgi tomēr jau agrīnā stadijā noteikt kopīgās dzīvnieku labturības sistēmas veidošanas principus, lai darbu būtu iespējams uzlabot un lai sistēmā to izstrādes secībā būtu iespējams iekļaut standartizētus labturības rādītājus. Tādēļ pēc iespējas īsā laikā jāpanāk, lai tirgus dalībnieki izprastu un akceptētu tādas kopīgas sistēmas pamatnostādnes un struktūru, ko iespējami brīvprātīgi un elastīgi var izmantot visu dzīvnieku izcelsmes produktu marķēšanai.

3.4 Vienlaikus jāatzīst, ka minēto procesu apgrūtina ne vien tas, ka trūkst zināšanu par dzīvnieku labturības aspektiem un to prioritātes noteikšanu, bet arī patērētāju izdarītās izvēles un ražošanas apstākļu daudzveidība, dažādu tradīciju un atšķirīgu izglītības līmeņu ietekme uz viedokļa veidošanu, konkurence pārtikas nozarē, pašreizējā regulējuma sarežģītība, grūtības pēc būtības salīdzināt privāto uzņēmumu ieviestās kvalitātes zīmes, kā arī tas, ka trūkst uzticības privātām un publiskām kontroles organizācijām, ieskaitot kontroles iestādes, kas saistītas ar importu ES valstīs.

3.5 Skaidrs un informatīvs marķējums noteikti ir viens no galvenajiem faktoriem, kas veicina tādas ražošanas un audzēšanas paņēmienus, kuros vairāk uzmanības pievērsts dzīvnieku labturībai. Saistībā ar ekoloģiskajiem produktiem un alternatīvajām olu ražošanas sistēmām gūtā līdzšinējā pieredze liecina, ka marķēšanas noteikumi ir potenciāla iespēja ietekmēt ražošanas sistēmas tādējādi, lai tajās ievērotu augstākus labturības standartus.

3.6 Marķēšanas regulējums ietilpst ES kompetencē. Par to nepārtraukti notiek diskusijas un rodas interešu konflikti, un Komisija ir paredzējusi līdz 2007. gada beigām iesniegt priekšlikumu par grozījumiem marķēšanas direktīvā. ⁽⁵⁾ Atbilstošs un pārskatāms marķējums visbiežāk ir kompromisa rezultāts, tādēļ nav iespējams ievērot visas vēlmes un prasības. Tas it īpaši attiecas uz pārtikas precēm, un šajā sakarā bieži tiek apgalvots, ka prasības attiecībā uz minēto preču marķēšanu ir pārāk plašas. Par pārtikas uzraudzību atbildīgajām iestādēm arī ir skeptiska

⁽⁵⁾ *Welfare Quality*® ir ES finansēts pētniecības projekts, ko veic 39 dzīvnieku labturības jomā specializējušies institūti un universitātes. Projekta mērķis ir izstrādāt zinātniski pamatotus dzīvnieku labturības standartus un praktiskas stratēģijas, lai dzīvnieku labturību integrētu apgādes ķēdē, kuras posmi ir lauksaimniecība, ražošanas un tirdzniecības nozarē un tirgvedība, kuras gaitā tiek sniegta informācija patērētājiem.

attieksme pret papildu marķējumu, jo rodas risks, ka tas var aizēnot pamatinformāciju par produkta īpašībām. Turklāt patērētāji nav pārliecināti par to, vai papildu informācija par pārtikas precēm — it īpaši tā, kas attiecas uz ētiskiem aspektiem — ir lietderīga. Tādēļ dzīvnieku labturības marķējumam būtu jāizpaužas kā nelielam logo apvienojumā ar krāsu marķējumu, zvaigznītēm vai punktiem, ar ko iespējams papildināt pašreizējo marķējumu.

4. Imports uz ES valstīm.

4.1 Eiropas Savienībā, ieviešot tiesību aktos noteiktas papildu prasības un ierobežojumus, rodas risks, ka importa dēļ no valstīm, kurās ir spēkā zemāki standarti, samazināsies ES ražotu preču daudzums un noiets un ka varētu tikt zaudētas tirgus daļas pasaules tirgū. Ja dzīvnieku labturībai pievērsīs vairāk uzmanības iekšējā tirgū, ko veido 30 Eiropas valstis ar 500 miljoniem iedzīvotāju⁽⁶⁾, tas ietekmēs arī valstis, kuras neietilpst ES, un to eksportu uz ES. Šajā sakarā Pasaules bankas Starptautiskā finanšu korporācija ir norādījusi, ka visā pasaulē pieaug interese par dzīvnieku labturību un nepieciešamību pielāgot šādai attīstībai gan primāro ražošanu, gan rūpnieciskās pārstrādes nozari⁽⁷⁾.

4.2 ES izaudzēti, nokauti un sadalīti dzīvnieki, kā arī no tiem iegūti apstrādāti vai neapstrādāti produkti neapšaubāmi atbilst ES obligātajiem kritērijiem un nav vajadzīgs īpašs šādu atbilstību apliecināošs marķējums. Turpretī pamatota ir bieži izteiktā prasība, ka būtu jānorāda importētu produktu izcelsme vai arī tie jāmarķē tā, lai tieši vai netieši būtu iespējams secināt, vai attiecīgais produkts atbilst ES obligātajām prasībām. Kā jau norādīts EESK agrāk pieņemtajos atzinumos, ilgākā laika posmā dzīvnieku labturība noteikti ir jāatzīst par pilnīgi pamatotu prasību lauksaimniecības produktu tirdzniecības jomā, lai būtu iespējams pieprasīt importēto preču atbilstību obligātajām prasībām. Tādēļ būtu sīkāk jāizpēta gan tas, kādā mērā prasība par izcelsmes valsts obligātu norādīšanu uz importētiem produktiem būtu tiesiski pamatota, gan tas, cik pamatota tiesiskā ziņā būtu prasība uz produktiem norādīt "nezināma ražošanas metode" vai tamlīdzīgi gadījumos, kad nav pārliecības par produktu atbilstību ES obligātajām prasībām vai tām līdzīgām normām.

4.3 Lai ņemtu vērā visus ES saražotos lauksaimniecības produktus, kas atbilst ES obligātajiem dzīvnieku labturības standartiem un lai tos diferencētu no produktiem, kas nav ražoti ES

⁽⁶⁾ Arī Norvēģija, Islande un Lihtenšteina ietilpst ES iekšējā tirgū, jo tās ir Eiropas ekonomikas zonas (EEZ) dalībvalstis.

⁽⁷⁾ "Creating Business Opportunity through Improved Animal Welfare" ("Uzlabotas dzīvnieku labturības radītās uzņēmējdarbības iespējas"), *International Finance Corporation (IFC), World Bank Group*, 2006. gada aprīlis. Starptautiskajā finanšu sabiedrībā ietilpst 178 dalībvalstis; aicinājums pirmām kārtām attiecas uz ieguldījumiem jaunattīstības valstīs saistībā ar eksportu uz attīstītajām valstīm. Turklāt attiecībā uz dzīvnieku labturību vairākās valstīs kā tradīcija pastāv rīcības kodekss, lai gan nav attiecīga regulējuma šī vārda parastajā nozīmē. Tā tas ir, piemēram, Šveicē, Austrālijā, Jaunzēlandē, Argentīnā un Brazīlijā.

un uz ko neattiecas tie paši noteikumi, varētu ieviest norādi par to, kur ir audzēta produkta galvenā sastāvdaļa, un minētās norādes veidi varētu būt šādi:

- "audzēts ES", ja lauksaimniecības produkta galvenā sastāvdaļa ir audzēta ES;
- "audzēts ārpus ES", ja lauksaimniecības produkta galvenā sastāvdaļa ir audzēta trešā valstī;
- "audzēts ES/audzēts ārpus ES", ja viena daļa no lauksaimniecības produkta galvenajām izejvielām audzēta ES, bet otra daļa audzēta trešā valstī.

Norādi "ES" vai "ārpus ES" eventuāli var aizstāt vai papildināt ar valsts nosaukumu, ja lauksaimniecības produkta visas galvenās sastāvdaļas ir audzētas šajā valstī.

4.4 Gadījumā, ja neizdodas panākt starptautisku vienošanos, ES — kā tas norādīts agrāk pieņemtajos EESK atzinumos — var uzskatīt, ka ir spiesta veikt vienpusējus pasākumus, lai pievērstu vajadzīgo uzmanību nepieciešamībai grozīt pašreizējo regulējumu, kaut arī atbilstība PTO noteikumiem būtu jāuzskata par jebkura regulējuma izejas punktu un priekšnoteikumu. Jebkurā gadījumā importētājiem un mazumtirgotājiem gan īsā, gan ilgstošā laika posmā ir jāuzņemas atbildība par to, ka no trešām valstīm importēti produkti atbilst attiecīgajām prasībām, šajā nolūkā veicot sertifikāciju un sniedzot tai līdzīgas garantijas.

5. Klasiskais iestāžu noteiktais regulējums.

5.1 ES ir noteikta virkne dzīvnieku labturības obligāto standartu, un saskaņā ar agrāk pieņemtajiem lēmumiem Komisijai ir pienākums tuvāko gadu laikā iesniegt priekšlikumu par vajadzīgajiem grozījumiem un pielāgojumiem⁽⁸⁾. Obligātie standarti ir noteikti sīki izstrādātos tiesību aktos, kas bieži pieņemti pēc sarežģītām politiskām sarunām. Turpmāk obligātie standarti būtu vēl lielākā mērā pamatojami uz pētījumu rezultātiem un apstākļu objektīvu analīzi, kas, iespējams, atvieglotu politisko procesu. Regulējuma pamatā jābūt katrā laikā pieejamām zināšanām, un prasību līmenis jānosaka objektīvi un pamatoti, ņemot vērā praktiskās iespējas, kādas ir primārajai ražošanai, transportam, kā arī attiecībā uz apdullināšanu un kaušanu atbilstošos apstākļos. Arī turpmāk obligātie standarti noteikti ir jānosaka, piemērojot šādu tradicionālo iestāžu noteikto regulējumu.

⁽⁸⁾ Komisijas paziņojums par Kopienas rīcības plānu dzīvnieku aizsardzībai un labturībai 2006.—2010. gadā (COM(2006) 13).

5.2 ES tiesību aktos ir sīki izklāstīts arī ekoloģisku produktu brīvprātīga marķējuma un uz olu tirgvedību attiecināts ražošanas metožu obligātā marķējuma regulējums. Citiem vārdiem, ja marķējumā ir izmantoti sīkākā apzīmējumi, ir jāievēro ES noteikumi. Tādējādi paredzēts nodrošināt godīgus konkurences apstākļus un patiesu ziņu sniegšanu patērētājiem. Šāds marķējums un detalizētas obligātās prasības ir noteiktas tad, ja patērētāji ir skaidri pieprasījuši marķējumu vai arī tas ir bijis svarīgi tirgus darbības nodrošināšanai, jo marķējums regulē to komercnosaukumu izmantošanu, ko patērētāji attiecina uz konkrētu ražošanas veidu, tādējādi izveidojot obligātas juridiskas prasības, lai tirgū nepieļautu krāpšanu un maldināšanu. Šajā sakarā gūtā pieredze liecina, ka ir grūti noteikt kritērijus un ka tam vajadzīgs daudz laika. Turklāt runa ir par apjomīgu darbu, kas jāveic uzņēmumiem un pārbaudes veicošajam valsts iestādēm, proti, reģistrēšanu, uzskaiti, pārbaudes apmeklējumiem. Tomēr minētajās jomās ir lietderīgi saglabāt pašreizējo regulēšanas modeli.

5.3 Priekšlikumā par broilēru aizsardzības obligātajiem standartiem norādīts, ka Komisija ne vēlāk kā divu gadu laikā pēc to pieņemšanas iesniegs ziņojumu par "īpaši saskaņota obligāta marķējuma režīma iespējamu ieviešanu Kopienas līmenī cāļu gaļai, gaļas produktiem un izstrādājumiem, balstoties uz atbilstību dzīvnieku labturības standartiem" ⁽⁹⁾. Tādējādi var tikt izveidots regulējums, kas ir alternatīvs pašreizējam Kopienas regulējumam attiecībā uz olu ražošanas sistēmām, un līdz ar to arī marķēšanas noteikumi, kuri attiecas uz atšķirīgiem ražošanas veidiem.

5.4 Klasiskais regulējuma modelis tomēr ir piemērots tikai tajos gadījumos, kad ir iespējams vienu no otra atšķirt skaidri definētus ražošanas veidus, kas iedzīvotājiem ir pārskatāmi. To pašu var teikt par "ekoloģijas regulu", kas pirmām kārtām attiecas uz vides aizsardzību, un tikai netieši — uz dzīvnieku labturību. Minēto modeli var piemērot arī broilēru ražošanai, ja patērētāji spēj saprast un atcerēties marķējuma pamatojumu; tomēr tad, ja modeli attiecinās arī uz citiem dzīvnieku izcelsmes produktiem, tas nebūs pārskatāms.

5.5 Turklāt, ņemot vērā atšķirīgos ražošanas apstākļus paplašinātajā ES un gaidāmo tirgus attīstību, klasiskais regulējums ir pārāk neelastīgs un sarežģīts. Pastāv risks, ka modelis var kavēt vai bloķēt attīstību sarežģīto pārbaudes procedūru dēļ, kā arī tāpēc, ka ir grūti reķināties ar dabiskajām ražošanas procesa atšķirībām. Modelim vajadzīgs liels politisks un administratīvs ieguldījums, un tas nav pietiekami pievilcīgs tirgus dalībniekiem, tā dēļ arī vājinās ar tādām privātām kvalitātes zīmēm saistītas iniciatīvas, kas, piemēram, norāda uz ražošanu kādā konkrētā

reģionā. Turklāt pieredze liecina, ka tad, ja marķēšanu no brīvprātīgas padara par regulētu vai obligātu, pārbaude kļūst administratīvā ziņā grūtāk veicama.

5.6 Tādēļ klasiskā iestāžu noteiktā regulējuma plašāka piemērošana ES mērogā un publisku iestāžu noteikta marķējuma izmantošana nav lietderīga. Tas pats attiecas uz valsts līmeni — par pamatprincipu nosakot valsts marķēšanas regulējumu, radīsies pretruna iekšējā tirgus darbībai. Par ES obligāto standartu izpildi liecinošam marķējumam ir jēga tikai tad, ja tas — līdzīgi kā attiecībā uz olu ražošanas sistēmām — ir viens no atšķirīgos līmeņos notiekošas marķēšanas posmiem.

6. Ekomarķējuma modelis.

6.1 ES kvalitātes zīmes piešķiršanas regulējumam ⁽¹⁰⁾ un attiecīgajam valstu noteiktajam regulējumam līdzīga vispārēja brīvprātīga marķēšanas sistēma ir vispārēja brīvprātīga marķēšanas sistēma ir sliktāk piemērota tādu ražošanas un audzēšanas metožu veicināšanai, kurās vairāk uzmanības pievērsts dzīvnieku labturībai. Pārtikas rūpniecības un tirdzniecības nozare, bez šaubām, priekšroku dos pašu izstrādātu kvalitātes zīmju tālākai attīstīšanai. Kaut gan "ekomodelim" piemīt vairākas līdzības ar ierosināto dzīvnieku izcelsmes produktu brīvprātīgas marķēšanas modeli, tas nav piemērots objektīvu labturības kritēriju ieviešanai; tāpat arī ES ekomarķējuma regulējumam līdzīgs modelis būtu pārāk birokrātisks dzīvnieku labturības marķēšanai.

6.2 Pašreizējā ekomarķējuma sistēmas darbību principā nodrošina sekretariāts, kas palīdz iesaistītajām pusēm noteikt vides aizsardzības kritērijus, kas ir augstāki par tiesību aktos iekļautajām prasībām, kā arī par marķējumu informē patērētājus un iepircējus. Minētās metodes priekšrocība ir tāda, ka principā marķēt iespējams visus produktus un tādējādi, nodrošinot sinerģiju un modeļa plašu atpazīstamību, panākt marķējuma plašāku lietojumu. Sniegto ziņu patiesumu garantē neatkarīga trešā puse, kas ir objektīvs un pārbaudīts pierādījums tam, ka produkts visā tā izmantošanas cikla gaitā tiek saražots un izmantots videi nekaitīgākā veidā.

6.3 Uz dzīvnieku izcelsmes produktiem attiecinātie dzīvnieku sugu audzēšanas un ražošanas apstākļu kritēriji ir jānosaka ekspertiem, pamatojoties uz pētījumu rezultātiem un ražošanas sistēmu rūpīgu izvērtējumu. Tādēļ vajadzīgi detalizēti un īpaši profesionāli veikti vērtējumi. Ekomarķējuma modelim raksturīgā skaidrā un ticamā norāde patērētājiem, brīvprātīgā piemērošana un tirgus principiem atbilstīgais kopīgais marķējums, kas apliecina īpašu, par tiesību aktos noteiktajam obligātajam prasībām augstāku ētisku kritēriju izpildi, būtu jāizmanto arī nolūkā sekmēt tādas ražošanas un audzēšanas metodes, kurās vairāk uzmanības pievērsts dzīvnieku labturībai.

⁽⁹⁾ COM (2005) 221, Priekšlikums Padomes Direktīvai, ar ko nosaka obligātos noteikumus cāļu aizsardzībai, ko audzē gaļas ieguvei (30.04.2005.).

⁽¹⁰⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 17. jūlija Regula (EK), ar ko groza ekomarķējuma piešķiršanas kārtību, OV L 237, 21.09.2000., 1. lpp.

7. Privātas kvalitātes zīmes.

7.1 Privātas kvalitātes zīmes funkcionē atbilstīgi tirgus principiem un tiesību aktos noteiktajam aizliegumam maldināt, un publiskas iestādes īpaši neiejaucas. Tās ir elastīgas sistēmas, ko iespējams nepārtraukti pielāgot attīstībai. Šāds marķējums tomēr nav optimāls dzīvnieku labturības nodrošināšanai. Tā kā paplašinās preču klāsts, patērētājiem ir grūti gūt pārskatu par katra šāda marķējuma izmantošanas pamatojumu un tos salīdzināt. Tirdzniecība var radīt maldinošu priekšstatu par ražošanas apstākļiem, un produktam piedēvēto īpašību pamatā ne vienmēr ir objektīvi kritēriji — arī tādēļ, ka vēl nav pietiekami objektīvu zināšanu, uz ko varētu balstīt kritērijus. Tādēļ zudusi uzticēšanās un radušies konkurences izkropļojumi salīdzinājumā ar respektējamākiem produktiem un ražošanas apstākļiem. Ražošanas un tirdzniecības uzņēmumiem turklāt var būt arī vēlētās konkurences dēļ mainīt prasības tādā veidā, kas ne vienmēr ir pamatots un kas izraisa grūtības lauksaimniecības dzīvnieku audzētājiem.

7.2 Uzskaitīto iemeslu dēļ nepieciešams noteikt objektīvus ražošanas kritērijus. Šajā nolūkā Komisija ir ierosinājusi izveidot centru vai laboratoriju, kuras uzdevums būtu objektīvu labturības rādītāju izstrāde⁽¹⁾, un Komisija arī sagaida, ka izmērāmus dzīvnieku labturības rādītājus Kopienas tiesību aktos turpmāk būs iespējams noteikt, pamatojoties uz 2009. gadā pabeidzamā izpētes projekta "Welfare Quality Project" ("Dzīvnieku labturības projekts") rezultātiem. Svarīgi ir izmantot arī pārējos sasniegumus dalībvalstīs veiktās pētniecības un izstrādes jomā.

7.3 Tādēļ turpmākais ieguldījums noteiktu ražošanas un audzēšanas metožu sekmēšanā, kurās vairāk uzmanības pievērsts dzīvnieku labturībai, kas vērtēta pēc zinātniski pamatotiem kritērijiem, noteikti jāsniedz kā privātu kvalitātes zīmju papildinājums; minētais ieguldījums ir labākais risinājums. Tādējādi uzņēmumiem tiek dota iespēja saglabāt un attīstīt viņu izstrādāto marķējumu un šādā veidā, pamatojoties uz reāliem un objektīviem kritērijiem, arī izcelt sevi salīdzinājumā ar konkurentiem, savukārt patērētājiem ir iespēja izdarīt izvēli atbilstīgi viņu uzskatiem un prioritātēm, pamatojoties uz patiesu informāciju. Tādējādi sistēma var darboties atbilstīgi tirgus principiem, un nav vajadzīga iestāžu iejaukšanās. Tas iespējams, norādot, ka produkts atbilst ES standartam, kura izpildi objektīvi pārbauda.

8. Priekšlikums par dzīvnieku labturību apliecinājošu marķējumu.

8.1 Svarīgi ir izveidot kopīgā marķējuma sistēmu un principus, lai būtu iespējams uzlabot darbu un lai tad, kad cita starpā "Welfare Quality" projektā būs iegūti pietiekami pagaidu rezultāti, būtu iespējams sistēmā iekļaut standartizētus dzīvnieku labturības rādītājus. Tādējādi speciālistiem un vajadzības gadījumā arī dzīvnieku labturības centram, ko ierosināts izveidot,

⁽¹⁾ Kā ierosināts EESK atzinumā par Komisijas paziņojumu par rīcības plānu, šādai laboratorijai vai centram jāstrādā pasaules mērogā, sadarbojoties ar svarīgākajiem ES tirdzniecības partneriem, lai panāktu starptautisku atbalstu izstrādātājam metodēm.

būs iespējams izstrādāt objektīvus kritērijus. To darot, jāpanāk līdzsvars starp dažādiem dzīvnieku dzīves ciklu raksturojošiem rādītājiem, kam jāatspoguļojas praktiskos un reālos ražošanas apstākļos, lai pēc iespējas sekmētu saikni starp pētniecību, izstrādi un jaunu tehnoloģiju izmantošanu⁽¹²⁾.

8.2 Piešķirot minētajam centram attiecīgas pilnvaras, iegūtos rezultātus var iestrādāt standartos, kas attiecināmi uz visām mājdzīvnieku sugām un svarīgākajiem dzīvnieku izcelsmes produktiem, un izmantot tos ierosinātajos marķēšanas noteikumos; ir jānodrošina, lai atsevišķi rādītāji būtu izmērāmi un kontrolējami. Dzīvnieku marķēšanas pamatā galvenokārt jābūt iespēju robežās izmērāmiem un kontrolējamiem dzīvnieku labturības rādītājiem nevis tikai izmantotajām ražošanas sistēmām.

8.3 Tad tirdzniecībā un rūpniecībā varētu brīvprātīgi marķēt dzīvnieku izcelsmes produktus ar ES atzītu logo, kas garantē atbilstību augstākiem standartiem nekā ES minimālās prasības. Augstākie standarti ir jāiekļauj tiesību aktā, izņemot gadījumus, ja ir iespējams tieši atsaukties uz kopējiem standartiem. Varētu noteikt, piemēram, trīs līmeņu standartus pēc izvēles 20 %, 40 % un 60 % virs minimālajām prasībām tādā apjomā, kāds tiek uzskatīts par piemērotu attiecīgajai dzīvnieku sugai un produktam. Īpašo prasību izpildes garantijas un marķējuma izmantošanas kontroli var nodrošināt ar uzņēmumu paškontroles palīdzību, piedaloties neatkarīgam inspektoram, institūtam, organizācijai vai specializētai sertifikācijas iestādei, kas darbojas saskaņā ar attiecīgajiem Eiropas un starptautiskajiem ISO standartiem EN-ISO-17000, vai kura ir akreditēta kā sertifikācijas iestāde saskaņā ar EN-ISO-45011. Tomēr nav nepieciešams apstiprināt vai atļaut attiecīgā logo izmantojumu katrā atsevišķā gadījumā, ņemot vērā ar to saistīto birokrātiju un uzraudzību no valsts pārvaldes un kontroles iestāžu puses.

8.4 Attiecīgo logo varētu, piemēram, kombinēt ar krāsu sistēmu, zvaigznēm vai punktu sistēmu, ko varētu pievienot jau esošajām komerciālajām etiķetēm, lai nerastos pretruna starp kopējiem marķēšanas noteikumiem un esošajām preču zīmēm. Sistēmu tādā pašā veidā varētu piemērot arī ievestiem produktiem, tādējādi neradot problēmas attiecībā uz PTO noteikumiem.

9. Papildu pasākumi.

9.1 Būtu jāapsver ES atbalstītas tīmekļa vietnes un datu bāzes izveidošana, kurā par attiecīgo marķēšanu atbildīgās personas ievieto ierosināto marķēšanas noteikumu un dažādu labturības etiķešu un noteikumu aprakstu. Tajā uzņēmumi varētu sniegt informāciju par saviem produktiem un tādā veidā parādīt, ka to izturēšanās ir ētiski atbildīga. Tā pati informācija varētu būt

⁽¹²⁾ Minētajiem rādītājiem jāizpaužas kā zināms par visām dzīvnieku sugu būtiskajām labturības pazīmēm, proti, datiem par audzēšanas apstākļiem, vietu un steliņiem, kopšanu, slimībām un veselības aizsardzības aspektiem, mazuļu nosēšanu no mātes, ķirurģiskām operācijām, kā arī transportu uz kautuvi, apdullināšanu un nokaušanu.

pieejama, piemēram, mazumtirdzniecības veikalos. Datu bāze varētu būt arī iedvesmas avots tālākai attīstībai šajā jomā. Tā radītu lielāku pārredzamību; risks saņemt kritiku un tikt pieķertam patērētāju maldināšanā varētu veicināt zināmu pašdisciplīnu un iekšējo kontroli.

9.2 Turklāt varētu apsvērt stingrākus noteikumus attiecībā uz nepareiziem vai maldinošiem apgalvojumiem, t.i., ļaunprātīgas izmantošanas gadījumā var piemērot bargākas sankcijas, tomēr tas nenozīmē apstiprināšanas sistēmu apvienojumā ar valsts iestāžu kontroli. Protams, uzņēmumi var pilnīgi likumīgi izplatīt patiesībai atbilstošu reklāmu, kas nemaldina patērētājus, tomēr ir arī skaidrs, ka tikai uzņēmēji ir atbildīgi par to, lai apgalvojumi par produktiem būtu patiesi neatkarīgi no tā, vai to ir pārbaudījušas trešās personas.

9.3 Vēl viena iespēja, kas vienlaicīgi ir arī visvienkāršākā, būtu tikai atbalstīt privātu marķēšanas noteikumu tālāku attīstību, izmantojot uz patērētājiem un mazumtirgotājiem vērstas informācijas kampaņas bez jebkādiem turpmākiem pasākumiem. Tomēr no augstāk minētā izriet, ka tas nebūtu pietiekami. Neskatoties uz marķēšanas noteikumu vai citu pasākumu izvēli,

jebkurā gadījumā būtu jāveic apjomīgas informācijas kampaņas, tīklīdz tām ir izveidots attiecīgs pamats. Tās varētu veikt ar viedokļa veidotājiem paredzētu konferenci, kā arī televīzijas vai avīzrakstu palīdzību, turklāt nozīmīga loma būtu Komisijai un atbildīgajām valstu iestādēm kopā ar, piemēram, lauksaimniecības, patērētāju un dzīvnieku aizsardzības organizācijām.

9.4 Šobrīd izskan arī aicinājumi ieviest obligātu valsts marķējumu, lai norādītu produkta izcelsmi, jo vispārēji ir novērojama izvēle par labu pašmāju produktiem. Neskatoties uz uzņēmumu apgalvojumiem par konkurences traucējumu risku, līdz šim pamatprincips ir bijis, ka valsts līmenī drīkst noteikt stingrākus dzīvnieku labturības noteikumus nekā ES minimālās normas. Ja saskaņā ar subsidiaritātes principu atsevišķas dalībvalstis drīkstēs izstrādāt savas marķēšanas sistēmas dzīvnieku labturības aizsardzībai, šāda pieeja strauji pārvērtīsies par vienusēju atbalstu vietējiem produktiem, un jebkurš obligātas valsts marķēšanas veids principā ir nesavienojams ar ES konkurences noteikumiem. Tomēr dalībvalstīm, kuras ievieš augstākas saistošās minimālās prasības vienā vai vairākās ražošanas nozarēs, vajadzības gadījumā ir iespēja tās iekļaut ierosinātajā marķēšanas sistēmā.

Briselē, 2007. gada 15. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS